

Радзевич І. Р.

студентка,

Львівський національний університет імені Івана Франка

м. Львів, Україна

Прокопович-Павлюк І. В.

доцентка кафедри статистики,

Львівський національний університет імені Івана Франка

м. Львів, Україна

DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-366-1-13>

РИНОК ПРАЦІ В УКРАЇНІ: АНАЛІТИКА, ЗАГРОЗИ ТА МОЖЛИВОСТІ В УМОВАХ ВІЙНИ

Ринок праці є важливою соціально-економічною категорією, що визначає рівень розвитку економіки та добробут населення. Україна, так само як і багато інших країн, стикається з низкою викликів у цій сфері, особливо в контексті воєнного конфлікту. Ринок праці в Україні зазнає тиску через багатофакторні причини, які включають економічну нестабільність, втрату робочих місць через війну, масову міграцію населення, тимчасове зростання рівня безробіття та погіршення умов праці. Тому дослідження ринку праці в умовах війни є критично важливим для розробки та впровадження ефективних стратегій управління, які повинні бути спрямовані на збереження зайнятості населення, розвиток нових секторів економіки, підтримку та перепідготовку робочої сили, покращення умов праці та соціального захисту працівників.

У ЗУ «Про зайнятість населення» визначено ринок праці як систему правових, соціально-трудова, економічних та організаційних відносин, що виникають між особами, які шукають роботу, працівниками, професійними спілками, роботодавцями та їх організаціями, органами державної влади у сфері задоволення потреби працівників у зайнятості, а роботодавців – у найманні працівників відповідно до законодавства [2].

Одним із основних показників, які характеризують стан ринку праці є зайнятість населення. Рівень зайнятості населення та кількість зайнятого населення України у віці 15-70 років у 2017–2021 рр. представлено також на рис. 1. Наведені дані свідчать про те, що від

початку 2017 р. по 2019 р. помітне зростання показника рівня зайнятості населення, проте незначне, а саме на 1,03% у віці 15–70 років, найбільше значення приросту за аналізований період припадає на вікову групу 35–39 років – 175,1 тис. осіб. Проте, починаючи з 2020 р., рівень зайнятості населення України суттєво зменшується, а саме у 2021 р. показник зайнятості населення у віці 15–70 років у порівнянні з 2017 р. зменшився на 2,9%.

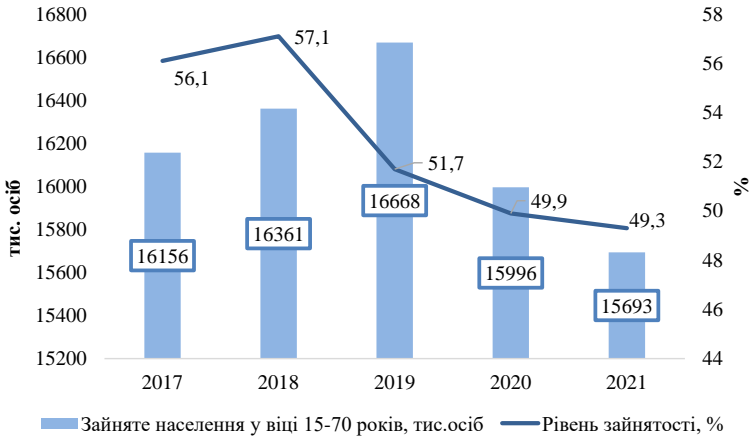

Рис. 1. Рівень зайнятості та кількість зайнятого населення України у віці 15–70 років у 2017–2021 рр.

Джерело: [1]

Вважаємо, що зменшення даного показника у 2020 р. могло бути зумовлене пандемією COVID-19, адже запровадження карантинних обмежень призвело до припинення роботи багатьох підприємств, як наслідок, масштабне звільнення працівників у різних галузях економіки. Крім пандемії, Україна стикнулася зі складними політичними та економічними викликами, такими як збройний конфлікт на сході України та виклики економічної нестабільності, що суттєво погіршили ситуацію на ринку праці.

Наступним важливим показником під час аналізу ринку праці є рівень безробіття. Тенденцію рівня безробіття в Україні до початку повномасштабного вторгнення (2017–2021 рр.) наведено на рис. 2.

На рис. 2 помітно, що рівень безробіття населення України від початку 2017 р. мав позитивну динаміку до зниження, у 2019 р. даний

показник знизився на 5,8% у порівнянні з 2017 р. Проте у 2020 р. рівень безробіття в Україні почав помітно зростати, що зумовлено спадом рівня зайнятості населення за аналогічний період. У 2020–2021 рр. в Україні загальна кількість недовикористаної робочої сили віком 15–70 років (з урахуванням неповної зайнятості, пов’язаної з тривалістю робочого часу, безробітного населення та потенційної робочої сили) становила біля 1,9 млн осіб., рівень недовикористання робочої сили – 10,5 відсотків. Варто відзначити, що приблизно половина потенційної робочої сили перебували в стані незайнятості 12 місяців і більше, що суттєво загострює ризики довготривалого безробіття [5, с. 25].

Рис. 2. Рівень безробіття та кількість безробітного населення України у віці 15–70 років (за методологією МОП) у 2017–2021 рр.

Джерело: [1]

Протягом 2022 р. ринок праці України зіштовхнувся з різними випробуваннями, однак відсутність статистичних даних значно обмежує можливості оцінки реального стану та характеру змін, що відбуваються на ринку праці України. Проте за ініціативи різних інституцій України та світу проводяться дослідження, що вивчають основні зміни, що відбувалися на ринку праці України протягом 2022 р.

За результатами опитування підприємства «Український бізнес під час війни» [3], війна суттєво вплинула на рівень завантаження

виробничих потужностей підприємств України протягом травня-грудня 2022 р. Динаміку завантаження підприємств представлено на рис. 3.

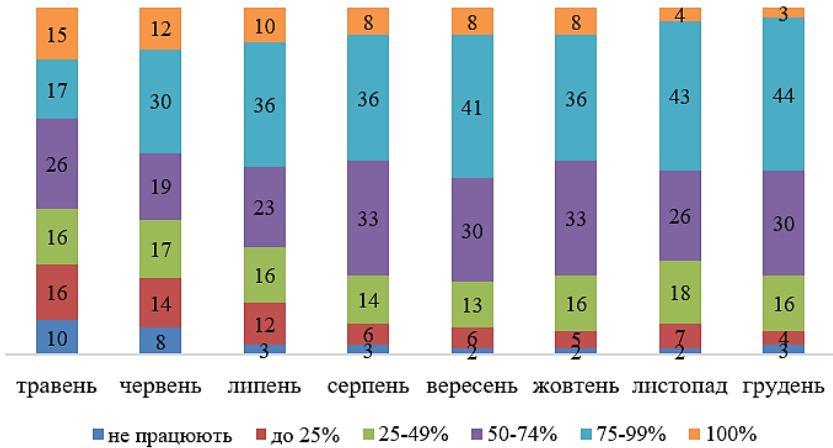

Рис. 3. Вплив війни на діяльність підприємств (травень-грудень 2022 р.), %

Джерело: [4]

Згідно з результатами опитування, частка підприємств, які використовують виробничні потужності на рівні від 75% до 99%, збільшилася з 17% у травні до 44% у грудні 2022 року. У той же час, спостерігалось зменшення кількості підприємств, які працюють з використанням менше 25% виробничих потужностей, з 16% до 4%. Це свідчить про поступову адаптацію підприємств до умов воєнного стану.

Враховуючи ситуацію на ринку праці України у період війни, варто виокремити ключові загрози, які перешкоджають сталому розвитку даного ринку. Варто брати до уваги проблеми, що сформувались ще до періоду воєнного стану та набули особливого загострення під впливом дії багатьох факторів війни.

Вважаємо, що найбільшою загрозою для ринку праці України в період війни є посилення тиску на ринок праці внаслідок бойових дій. Адже результатом воєнних дій є скорочення найціннішого ресурсу кожної країни – людського потенціалу. Найтяжчою ціною для України

стають незворотні людські втрати. Також серйозною соціально-економічною проблемою є масові вимушені переселення. Перелічені загрози для трудової сфери відображаються у падінні рівня життя населення, у збільшенні економічного навантаження на працюючих та у скороченні надходжень до бюджету держави загалом.

У період воєнних дій та часи повоєнного відновлення заходи державної політики у сфері збереження та використання людського капіталу мають бути максимально ефективними. Стабілізація ринку праці у післявоєнний період є важливим завданням, зважаючи на виникнення нових груп населення, які постраждали від збройного конфлікту, внутрішньо переміщених осіб та людей з обмеженими можливостями. Вважаю, що спеціальні потреби цих груп населення мають бути враховані при плануванні та впровадженні нових заходів щодо покращення теперішнього стану ринку праці в Україні. Збільшення рівня зайнятості та зменшення рівня безробіття мають стати основними питаннями повоєнної відбудови.

Література:

1. Державна служба статистики України: веб-сайт. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 15.03.2024).
2. Закон «Про зайнятість населення» від 05.07.2012 № 5067-VI (чинний). URL: <https://ips.ligazakon.net/document/TM045198> (дата звернення: 20.01.2024).
3. Нове щомісячне опитування підприємств «Український бізнес під час війни». Випуск № 8 (12.2022). Інститут економічних досліджень та політичних консультацій: веб-сайт. URL: ier.com.ua/files/Projects/2023/TDF/ilovepdf_merged-6.pdf (дата звернення: 02.03.2024).
4. Судаков М. О., Лісогор Л. М. Ринок праці України 2022–2023 рр., стан, тенденції та перспективи: веб-сайт. URL: https://drive.google.com/file/d/1Y4z8jRnZlacdUdUsRb41LaFhM_RTmYvP/view?usp=sharing (дата звернення: 01.03.2024).
5. Чернявська О. В. Ринок праці: навчальний посібник. 2-ге видання, перероблене та доповнене. Центр учбової літератури, Київ, 2013. 25 с.